

ДЕРЖАВНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ТРАНСПОРТНО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор коледжу

_____ Лев ТАБЕРКО

10.02 2021

**ПРОГРАМА
ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ
З ПРЕДМЕТУ ГЕОГРАФІЯ ДЛЯ ВСТУПНИКІВ
НА БАЗІ ПОВНОЇ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

ВСТУП

Мета вступного іспиту з дисципліни «Географія» - визначення рівня підготовленості вступників, які бажають навчатися у державному навчальному закладі «Дніпровський транспортно-економічний коледж».

Завдання вступного іспиту – перевірка знання та розуміння абітурієнтом матеріалу програми з економічної та соціальної географії на базі повної загальної середньої освіти.

Порядок проведення вступного іспиту визначається Положенням про предметні екзаменаційні комісії.

Екзаменаційні білети з дисциплін «Географія» для складання вступних випробувань для вступників на базі повної загальної середньої освіти розробляються у відповідності до програм тестування Українського центру оцінювання якості освіти.

1. ОПИС ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ТА ЇХ КОРОТКИЙ ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ

1.1. Географія як наука, розвиток географічних досліджень

Об'єкт та предмет вивчення географії. Місце географічних дисциплін у системі наук. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Вітчизняні вчені-географи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.

Предметні знання та вміння:

Знати об'єкт та предмет вивчення географії, місце географічних дисциплін у системі наук, видатних дослідників території України. Розрізняти методи географічних досліджень. Порівнювати та виділяти відмінності між джерелами географічних знань. Аналізувати зміни в уявленні про форму, розміри та рухи Землі, географічні дослідження світу та України в різні історичні епохи. Оцінювати значення географічних відкриттів і досліджень у минулому і тепер.

1.2. Способи зображення Землі

Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття "план місцевості", "географічна карта", "топографічна карта", «азимут». Картографічні проекції. Елементи градусної сітки. Легенда карт. Види масштабу. Класифікація карт. Топографічні карти та їх практичне використання. Визначення напрямків, географічних координат об'єктів, абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Вимірювання відстаней на різних за масштабом картах.

Предметні знання та вміння:

Знати елементи градусної сітки карти, класифікацію карт, способи орієнтування на місцевості. Розрізняти зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку, картографічні проекції та спотворення.

Користуватися легендою карт, різними видами масштабу. Визначати на картах напрямки, географічні координати об'єктів, абсолютну та відносну висоту місцевості, глибину морів і океанів. Вимірювати відстані на картах. Оцінювати значення карт у житті і господарської діяльності людини.

1.3. Літосфера та рельєф

Внутрішня будова Землі. Поняття "літосфера", "земна кора", "тектонічні структури", будова та типи земної кори, породи і мінерали, що її складають. Геологічне літочислення, геологічний вік, геохронологічна таблиця. Внутрішні процеси в літосфері, рухи літосферних плит. Походження материків і океанів. Вулкани і землетруси, райони їх поширення. Типи земної кори та гірські породи і мінерали, що її складають. Корисні копалини та їх походження. Зовнішні сили, що змінюють земну поверхню. Форми земної поверхні: рівнини, гори і нагір'я. Рельєф дна Світового океану. Острови та півострови. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф.

Предметні знання та вміння:

Знати внутрішню будову Землі, будову материкової та океанічної земної кори, особливості руху літосферних плит, види корисних копалин за походженням, розташування основних форм рельєфу. Визначати на карті сейсмічні пояси, різні форми поверхні суходолу та океанічного дна, їх географічне положення висоту і вік. Пояснювати вплив внутрішніх і зовнішніх процесів літосфери на формування рельєфу, закономірності розміщення родовищ корисних копалин. Оцінювати значення надр і рельєфу в житті та господарській діяльності людини, вплив на їх зміни.

1.4. Атмосфера та клімат

Поняття «атмосфера», її склад і будова, значення. Межі та будова атмосфери. Сонячна радіація та її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі. Температура земної поверхні та повітря, її зміни з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Атмосферний тиск та його вимірювання, основні пояси атмосферного тиску Землі. Рух повітря. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Вода в атмосфері. Вологість повітря. Хмари. Атмосферні опади та їх утворення. Розподіл опадів на поверхні земної кулі. Повітряні маси й атмосферні фронти. Поняття "клімат". Кліматичні пояси та області. Кліматична карта. Залежність клімату від широти місцевості, рельєфу, близькості до морів, морських течій, антропогенного впливу. Погода, добові та сезонні коливання її метеоелементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.

Предметні знання та вміння:

Знати будову і склад атмосфери, кліматотвірні чинники, просторове розташування кліматичних поясів та областей за кліматичною картою. Визначати типи клімату за кліматичними діаграмами. Пояснювати причини та наслідки змін компонентів погоди та клімату; закономірності розподілу температури, атмосферного тиску та опадів на Землі; особливості атмосферної циркуляції та умови формування циклонів та антициклонів, постійних та сезонних вітрів; дію кліматотвірних чинників на

формування типів клімату. Аналізувати взаємозв'язки між компонентами погоди та клімату та причини їхніх змін, наслідки цих змін для природи і людини в різних кліматичних поясах та областях. Оцінювати вплив господарської діяльності людини на атмосферу та наслідки зміни клімату.

1.5. Гідросфера та води Світового океану і суходолу

Поняття «гідросфера» та її основні частини. Світовий кругообіг води. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Властивості води Світового океану та причини її неоднорідності. Водні маси. Рух води в Світовому океані. Морські течії. Суходіл в океані. Підземні води. Характер залягання і властивості. Джерела. Річка та її частини, елементи річкової долини. Річкові басейни. Живлення та режим річок. Озера, їх походження, властивості вод. Болота. Льодовики, багаторічна мерзлота. Штучні водойми. Використання Світового океану та вод суходолу в господарській діяльності людини.

Предметні знання та вміння:

Знати складові Світового океану та вод суходолу, властивості вод, просторове розміщення найважливіших гідрографічних об'єктів за картою. Визначати за картою географічне положення водних об'єктів. Аналізувати схему світового кругообігу води, роль Світового океану в географічній оболонці, причини та наслідки рухів води в океані, річці, залежність напряму та характеру течії річок від рельєфу. Характеризувати види водних ресурсів світового океану та особливості їхнього формування. Оцінювати роль води в природі та господарській діяльності людини, її вплив на зміни, що відбуваються в гідросфері.

1.6. Біосфера

Поняття «біосфера», її складові та межі. Ґрунти, їхні властивості та відмінності. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Вплив біосфери на інші оболонки. Вплив людини на біосферу. Охорона біосфери.

Предметні знання та вміння:

Знати поняття «біосфера», «ґрунт», рослинність, тваринний світ, межі та складові біосфери. Порівнювати закономірності поширення ґрунтів і живих організмів на землі. Аналізувати закономірності поширення ґрунтів і живих організмів на Землі. Оцінювати вплив біосфери на інші оболонки, роль людини в біосфері.

1.7. Загальні закономірності природи Землі

Поняття «географічна оболонка». Загальні закономірності природи Землі: цілісність, кругообіг речовин та енергії, ритмічність, комплексність. Зональні та аazonальні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людей.

Предметні знання та вміння:

Знати суттєві ознаки понять "географічна оболонка", "природний комплекс", "географічний пояс", "природна зона". Розрізняти характеристики просторової організації географічної оболонки, компонентний склад природного комплексу. Виділяти особливості географічних поясів і природних зон, висотних поясів. Пояснювати загальні закономірності географічної оболонки: зміну часу, поширення

стійких і рухомих ділянок земної кори та відповідних їм форм рельєфу, кругообігу речовин та енергії, цілісності, ритмічності. Аналізувати взаємодію компонентів у природному комплексі, наслідки взаємодії оболонок землі. Оцінювати вплив загальних географічних закономірностей на життєдіяльність людини та людини на географічну оболонку.

2. ГЕОГРАФІЯ МАТЕРИКІВ І ОКЕАНІВ

2.1. Предмет вивчення географії материків та океанів

Поняття "материк" і "частина світу". Основні географічні закономірності розвитку природи Землі: закономірності формування рельєфу, клімату, географічних поясів та природних зон. Формування зональних та азональних природних комплексів на материках.

Предметні знання та вміння:

Визначати за тематичними картами закономірності формування рельєфу, клімату, природних комплексів. Пояснювати зміни природних комплексів на рівнинах та в горах.

2.2. Океани

Океани Тихий, Атлантичний, Індійський, Північний Льодовий: фізико-географічне положення, природні умови і ресурси, їх використання та охорона. Історичні відомості про освоєння та дослідження різних частин Світового океану. Геологічна будова та рельєф дна океану. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів.

Предметні знання та вміння:

Знати послідовність географічної характеристики природного комплексу океанів, основні етапи освоєння та дослідження океанів. Визначати особливості фізико-географічного положення, геологічної будови та рельєфу дна океанів. Знати характерні риси клімату. Аналізувати рухи води та схему течій в океані, властивості водних мас різних частин Світового океану. Порівнювати органічний світ різних частин Світового океану. Оцінювати природні ресурси океанів, значення океанів для господарської діяльності людини, види господарської діяльності в океані та її наслідки, екологічні проблеми та міжнародне співробітництво у їх вирішенні.

2.3. Материки

2.3.1. Австралія, Африка, Євразія, Північна Америка, Південна Америка

Особливості фізико-географічного положення. Історія відкриття та дослідження. Основні елементи берегової лінії. Особливості геологічної будови. Сейсмічно активні області. Основні форми рельєфу материка. Корисні копалини та закономірності їх розміщення на материку. Своєрідність клімату материка. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи, озера, їх гідрологічні особливості, басейни підземних вод. Природні зони та закономірності їх розміщення. Висотна поясність в горах. Особливості ґрунтового покриву. Особливості рослинного та тваринного світу. Зміна природних комплексів людиною. Природоохоронні території, найбільші національні парки та заповідники. Населення.

Предметні знання та вміння:

Знати алгоритм характеристики материків, дослідників природи. Визначити особливості природи, берегової лінії материка та форми рельєфу. Аналізувати взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу та розміщення корисних копалин материка. Пояснювати загальні особливості кліматичних умов, розподілу внутрішніх вод та природних зон материка. Порівнювати природні зони материка за ознакою домінуючих типів ґрунтів, рослинного та тваринного світу. Оцінювати расовий та статичний склад населення.

2.3.2. Антарктида

Своєрідність географічного положення материка. Відкриття Антарктиди, сучасні наукові дослідження та міжнародне співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів материка. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Особливості геологічної будови, рельєфу та клімату. Особливості рослинного та тваринного світу. Природні ресурси та їх охорона.

Предметні знання та вміння:

Знати своєрідність географічного положення, відкриття та дослідження материка. Пояснювати своєрідність природних умов та ресурсів Антарктиди. Визначити роль України в сучасні наукові дослідження материка, оцінювати міжнародне співробітництво у наукових дослідженні природних умов і природних ресурсів материка.

2.4. Земля – наш спільний дім

Взаємодія людини і природи. Природні ресурси материків та океанів. Зміна взаємозв'язків між компонентами природи під впливом господарської діяльності людини. Порушення природних комплексів материків та океанів. Проблема забруднення природного середовища. Види забруднення, основні джерела їх надходження. Природоохоронні території, міжнародні організації з охорони природи.

Предметні знання та вміння:

Знати класифікацію природних ресурсів, сучасні екологічні проблеми взаємодії суспільства і природи, організації з охорони природи. Визначати райони порушення рівноваги на материках та в океанах. Розрізняти за статусом природоохоронні території. Аналізувати види забруднення навколишнього середовища та основні джерела їх надходження. Оцінювати можливі наслідки екологічних проблем для природи Землі.

3. ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

3.1. Україна та її географічні дослідження**3.1.1. Географічне положення, формування території України. Загальні відомості про Україну**

Формування території, сучасні розміри, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення, кордони. Розташування території України стосовно годинних поясів. Місце України на політичній та економічній карті світу. Господарська оцінка економіко-географічного положення.

Предметні знання та вміння:

Знати розміри держави; перелік країн, з якими Україна має кордони; формування території України; причини територіальних змін України в минулому та сучасний адміністративно-територіальний устрій. Аналізувати фізико-географічне та економіко-географічне положення території України, його особливості в Європі та світі. Вміти визначати координати крайніх точок, характеризувати поясний і літний час, узгоджувати київський час з часом в інших годинних поясах.

3.2. Природні умови і ресурси України

3.2.1. Рельєф, тектонічна та геологічна будова, мінеральні ресурси

Основні риси рельєфу: низовини, височини, гори. Тектонічні структури, їх будова та рухи. Особливості геологічної будови території України. Геоморфологічна будова. Чинники виникнення несприятливих геологічних та геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Мінерально-сировинні ресурси, їх класифікація. Закономірності поширення, характеристика та господарська оцінка паливних, рудних і нерудних корисних копалин.

Предметні знання та вміння:

Знати основні орографічні одиниці України: низовини, височини, гірські системи; найвищі точки рівнинної частини, Українських Карпат і Кримських гір, найбільші гірські перевали, найбільші родовища корисних копалин України та їх розміщення на карті. Визначати поняття «платформа», «щит», «плита», "область складчастості", взаємозв'язки між тектонічною, геологічною будовою і рельєфом, закономірності поширення мінерально-сировинних ресурсів, їх господарське значення. Аналізувати тектонічну карту, умови утворення та закономірності розміщення мінерально-сировинних ресурсів, приклади впливу господарської діяльності на рельєф. Оцінювати заходи щодо раціонального використання та охорони надр України.

3.2.2. Кліматичні умови та ресурси

Основні кліматотвірні чинники. Загальні риси клімату. Типи повітряних мас, розподіл температури повітря і опадів на території України. Основні кліматичні показники. Сезонні особливості клімату. Причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Кліматичні ресурси. Метеоспостереження і прогнози погоди.

Предметні знання та вміння:

Знати основні кліматотвірні чинники та кліматичні показники. Аналізувати розподіл по території та річний хід кліматичних показників і кліматичних ресурсів України, причини виникнення і наслідки дії небезпечних метеорологічних явищ на території країни, їх поширення. Давати господарську оцінку кліматичним умовам і ресурсам України.

3.2.3. Внутрішні води та водні ресурси

Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води, особливості їх формування і розподілу. Основні річкові басейни. Канали. Болота, їх типи і поширення. Озера і водосховища. Підземні води. Несприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водний баланс і водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання і охорони.

Предметні знання та вміння:

Знати основні річкові системи, найбільші озера, канали та водосховища на території України, їх розміщення на карті. Розрізняти за характеристиками гідрологічні особливості річок, озер, боліт, водосховищ і підземних вод України; ресурси та проблеми поверхневих та підземних вод України. Пояснювати закономірності в розподілі поверхневих та підземних вод на території України, наслідки дії несприятливих процесів, викликаних водними об'єктами в Україні, та шляхи протистояння їм. Встановлювати зв'язок гідрологічного режиму водних об'єктів з кліматичними умовами, геологічною будовою та рельєфом. Оцінювати проблеми забруднення та раціонального використання водних ресурсів України.

3.2.4. Ґрунти, рослинний покрив, тваринний світ

Ґрунтовий покрив. Умови ґрунтоутворення, властивості, основні генетичні типи ґрунтів, закономірності їх поширення. Карта ґрунтів України. Господарське використання ґрунтів. Земельні ресурси України. Охорона земельних ресурсів. Різноманітність видового складу рослинності, закономірності поширення рослинності. Рослинні комплекси лісів, степів, луків. Рослинні ресурси, їх охорона і відтворення. Зелена книга України. Різноманітність видового складу тварин. Фауністичний склад лісів, степів, луків, боліт, водойм, Українських Карпат і Кримських гір. Тваринні ресурси, заходи з їх охорони і відтворення. Червона книга України.

Предметні знання та вміння:

Знати генетичні типи ґрунтів в межах України, найпоширеніші види рослин та тварин. Розрізняти основні чинники ґрунтоутворення; розподіл земельних ресурсів по території України; основні типи рослинного покриву; видовий склад тварин; флористичні та фауністичні ресурси. Оцінювати земельні, рослинні і тваринні ресурси в Україні їх стан та використання.

3.3. Природні комплекси України**3.3.1. Природно-територіальні комплекси**

Умови розвитку й характерні риси природних комплексів. Взаємодія чинників і компонентів ПТК. Ландшафти та їх класифікація. Фізико-географічне районування України, його наукове і практичне значення.

Предметні знання та вміння:

Знати одиниці фізико-географічного районування. Розрізняти особливості взаємодії компонентів природи в ландшафтах та їх класифікацію. Аналізувати схему фізико-географічного районування. Оцінювати наукове і практичне значення фізико-географічного районування території України.

3.3.2. Природні комплекси рівнин

Мішані ліси. Лісостеп. Степ. Господарська характеристика природних зон. Проблеми використання природних ресурсів й охорони природи.

Предметні знання та вміння:

Знати географічні положення і межі природних зон України, природоохоронні території в межах зон. Розрізняти особливості зон мішаних та широколистяних лісів, лісостепу та степу. Аналізувати взаємозв'язки між компонентами в межах кожної

природної зони, розміщення їх на карті. Порівнювати зональні природні комплекси України за типовим планом. Оцінювати природно-ресурсний потенціал природних зон.

3.3.3. Гірські природні комплекси

Українські Карпати. Кримські гори. Природогосподарська характеристика гірських областей, проблеми використання ресурсів й охорони природи.

Предметні знання та вміння:

Знати географічне положення Українських Карпат і Кримських гір та їхніх природних областей. Розрізняти особливості гірських природних комплексів України за типовим планом. Аналізувати причини відмінностей природних умов гірських систем, прояви несприятливих процесів і явищ; вплив природних умов на господарювання в горах, роль гірських районів України як рекреаційних комплексів.

3.3.4. Природні комплекси морів

Чорне та Азовське моря. Природогосподарська характеристика морів, проблеми використання ресурсів й охорони природи.

Предметні знання та вміння:

Знати розміри, глибину, елементи берегової лінії морів, що омивають територію України. Розрізняти природні умови Чорного й Азовського морів за типовим планом. Порівнювати природні ресурси морів. Оцінювати стан природних ресурсів Чорного й Азовського морів, проблеми їх використання та збереження морських природних комплексів.

3.4. Використання природних умов і ресурсів та їх охорона

3.4.1. Геоекологічна ситуація

Геоекологічна ситуація. Основні забруднювачі навколишнього середовища. Вплив геоекологічної ситуації на населення.

Предметні знання та вміння:

Знати поняття «геоекологічна ситуація», законодавчі акти, що відображають екологічну ситуацію. Аналізувати зміну природних компонентів під впливом господарської діяльності людини та вплив геоекологічної ситуації на здоров'я людини.

3.4.2. Використання й охорона природних умов і ресурсів

Природоохоронні заходи. Законодавчі акти про природно-заповідний фонд. Категорії природно-заповідного фонду. Природоохоронні комплекси. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища.

Предметні знання та вміння:

Знати категорії природно-заповідного фонду. Аналізувати зміст і організацію моніторингу навколишнього середовища. Розрізняти основні природно-заповідні об'єкти та їх територіальну структуру. Оцінювати шляхи використання й охорони природних умов і ресурсів, створення національної екомережі.

4. ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

4.1. Населення України

4.1.1. Кількість, розміщення, статеві і вікова структури населення

Заселення території України. Кількість, розміщення, статеві і вікова структура населення. Територіальні чинники розміщення та густоти населення. Природні й економічні умови, які впливають на основні показники розміщення населення. Природний рух населення. Демографічна ситуація. Міграція населення, її види та причини. Українська діаспора та причини її виникнення.

Предметні знання та вміння:

Знати кількість населення в Україні, країни з найбільшою українською діаспорою. Характеризувати процес заселення України в минулому, територіальні відмінності. Аналізувати причини зміни кількості та нерівномірного розміщення населення в різні історичні періоди. Розраховувати природний приріст, сальдо міграцій.

4.1.2. Національний та етнічний склад населення

Національний склад населення. Етнографічні групи. Регіональні відмінності духовної культури населення (мова, релігії, звичаї).

Предметні знання та вміння:

Знати етнографічні групи населення в Україні та їх розміщення. Основні релігійні громади України. Аналізувати особливості національного складу населення в різних регіонах України. Секторні та стовпчикові діаграми національного складу населення. Визначати на карті розміщення корінних народів та національних меншин.

4.1.3. Система розселення населення

Система розселення населення. Урбанізація та регіональні відмінності в її рівнях. Типи міських поселень. Функції міст і міські агломерації. Сільське розселення та його територіальні відмінності. Соціальні проблеми.

Предметні знання та вміння:

Знати міста-мільйонери та інші найбільші міста. Розрізняти типи міст за розмірами та функціями. Аналізувати особливості розселення міських агломерацій, сільських поселень, їх соціальні проблеми.

4.1.4. Трудові ресурси, зайнятість населення

Трудові ресурси. Зайнятість населення у сфері матеріального виробництва та невиробничій сфері. Проблеми зайнятості та її географічні аспекти.

Предметні знання та вміння:

Знати географію трудових ресурсів України. Аналізувати забезпеченість трудовими ресурсами різних регіонів України, їхній кількісний та якісний склад, структуру зайнятості. Пояснювати причини неповного використання трудових ресурсів, наслідки безробіття. Оцінювати проблеми зайнятості населення в Україні.

4.2. Господарство України

4.2.1. Загальна характеристика господарства та економічний потенціал

Поняття «господарство» і формування національного господарського комплексу. Основні риси структури господарства України. Сучасні проблеми розвитку та територіальної організації господарства. Розвиток ринкової інфраструктури в Україні.

Предметні знання та вміння:

Знати галузі виробничої на невиробничої сфери, особливості економічного розвитку України на сучасному етапі. Визначати галузеву і територіальну структуру господарства. Аналізувати показники економічного розвитку країни. Оцінювати зміни, що відбуваються в галузевій і територіальній структурі на сучасному етапі.

4.2.2. Промисловість

Загальна характеристика розвитку та розміщення промисловості. Галузева структура, спеціалізація. Сучасні проблеми і перспективи розвитку та розміщення промисловості.

Паливна промисловість. Структура, місце і роль у господарському комплексі. Вугільна промисловість. Райони видобутку кам'яного та бурого вугілля. Проблеми та перспективи розвитку паливної промисловості. Нафтова і газова промисловість. Основні райони нафто- і газовидобутку. Центри нафтопереробного виробництва. Торф'яна, горюче сланцева промисловість.

Електроенергетика, її структура, розвиток і розміщення основних типів електростанцій, ліній електропередач. Екологічні проблеми розвитку паливної промисловості та електроенергетики. Енергозбереження та альтернативні джерела енергії.

Металургійна промисловість. Структура, місце і роль у господарстві. Чинники розвитку та розміщення. Сировинна база. Географія чорної та кольорової металургії. Основні галузі та їх розміщення. Проблеми й перспективи розвитку металургійної промисловості.

Машинобудівна та металообробна промисловість. Значення, місце і роль у господарстві. Структура галузі і принципи розміщення окремих виробництв: важкого, сільськогосподарського, транспортного, електротехнічного та ін. Територіальна організація машинобудування. Проблеми і перспективи розвитку. Хімічна промисловість. Значення, місце і роль галузі. Сировинна база. Галузева структура хімічної промисловості. Географія окремих виробництв хімічної промисловості. Проблеми і перспективи розвитку.

Лісова промисловість. Структура і значення. Лісове господарство (лісозаготівля). Основні райони заготівлі лісу, проблемі відтворення і раціонального використання лісових ресурсів. Деревообробна промисловість. Целюлозно-паперове і лісохімічне виробництво. Географія виробництв лісової промисловості, проблеми і перспективи розвитку.

Промисловість будівельних матеріалів. Структура і значення. Чинники розвитку і розміщення. Географія цементного виробництва.

Легка промисловість. Художні промисли. Структура, принципи розміщення. Географія текстильної (бавовняної, лляної, вовняної та шовкової), швейної та трикотажної, шкіряно-взуттєвої промисловості. Основні центри художніх промислів.

Харчова промисловість. Галузева структура, особливості спеціалізації, принципи розміщення і географія. Проблеми і перспективи розвитку.

Предметні знання та вміння:

Знати галузевий склад, структуру галузей, найбільші підприємства, їх типи і проблеми функціонування; розміщення основних районів та найбільших центрів галузей промисловості. Визначати сировинну базу, принципи та фактори розміщення галузей. Аналізувати статистичні дані розвитку галузей промисловості, схеми міжгалузевих і внутрішньогалузевих зв'язків. Оцінювати просторове розміщення основних районів та найбільших центрів галузей промисловості та їх сировинну базу, проблеми та перспективи розвитку.

4.2.3. Сільське господарство

Роль, місце і значення сільського господарства. Структура галузі та його основні ланки. Земельний фонд. Меліорація земель. Рослинництво. Зернові культури, вирощування технічних культур, картоплі й овочів. Садівництво, ягідництво і виноградарство. Тваринництво. Рибне господарство. Агропромислові зони і комплекси.

Предметні знання та вміння:

Знати галузеву і територіальну структуру сільського господарства України, проблеми галузі. Визначати особливості розвитку рослинництва і тваринництва. Аналізувати сільськогосподарську спеціалізацію, статистичні дані щодо динаміки розвитку сільськогосподарських галузей. Оцінювати причини і наслідки нестабільного розвитку сільськогосподарського виробництва.

4.2.4. Соціальна сфера

Галузева структура, значення. Сфера послуг. Структура галузі. Рекреаційно-туристське господарство. Територіальна організація. Проблеми і перспективи розвитку галузі.

Предметні знання та вміння:

Знати галузі соціальної сфери. Аналізувати рівень розвитку окремих галузей соціальної сфери в різних областях України та їхні проблеми. Оцінювати, користуючись статистичними даними, вплив соціальної сфери на ефективність господарства та задоволення духовних і соціальних потреб населення.

4.2.5 Транспорт і зовнішньоекономічні зв'язки

Основні види транспорту, їх характеристики, особливості розміщення. Географія перевезень. Залізнична мережа України. Автомобільний транспорт, найважливіші автомагістралі. Трубопровідний транспорт, транзитні шляхи транспортування нафти та газу. Водний транспорт, морські і річкові порти. Повітряний транспорт.

Зовнішньоекономічні зв'язки України.

Предметні знання та вміння:

Знати основні види транспорту в Україні, міжнародні транспортні коридори. . Аналізувати, користуючись статистичними даними, техніко-економічні особливості різних видів транспорту. Визначати за картою розміщення основних транспортних вузлів і найбільших магістралей, трубопровідного транспорту, міжнародних транспортних коридорів. Оцінювати роль української транспортної системи в здійсненні міжнародних перевезень.

4.3. Економіко-географічні райони України

4.3.1. Характеристика економічних районів

Географічний поділ праці й економічне районування. Донецький, Придніпровський, Північно-Східний, Столичний, Центральний, Причорноморський, Подільський, Північно-Західний, Карпатський райони. Економіко-географічна характеристика (за типовим планом: економіко-географічне положення та його господарська оцінка; природні умови та ресурси; населення та трудові ресурси; особливості галузевої та регіональної структури господарства; промисловість та її структура; характеристика основних галузей сільського господарства; транспорт, його основні види та географія; зовнішньоекономічні зв'язки; регіональні відмінності).

Предметні знання та вміння:

Знати зміст поняття «економічний район», економічні райони України та їх склад. Розрізняти економічні райони за критеріями їх виділення та спеціалізацією. Аналізувати причини й наслідки господарських відмінностей різних районів України.

5. Предмет соціально-економічної географії світу.

5.1. Джерела географічних знань. Методи економіко-географічних досліджень. Видатні економ-географи світу.

5.2 Політична карта світу

Сучасна політична карта світу. Відмінність понять «країна», «державна», «залежна країна» «колонія». Класифікація країн за формою правління. Форми адміністративно-територіального устрою. Відмінності федеративних держав.

Політичні та економічні системи країн. Типологія держав.

Етапи формування політичної карти світу.

Міжнародні організації, їх функціональний і просторовий розподіл.

Загальнополітичні (ООН, Рада Європи, Європейський Парламент, СНД) та спеціальні (Європейський союз, НАТО, ЮНЕСКО, та ін.) організації.

5.3 Населення світу

Кількість населення. Відтворення населення. Демографічні процеси і демографічна політика.

Міграційні процеси і міграційна політика держав. Причини та проблеми зовнішніх міграційних потоків.

Мовний і етнічний склад населення. Найпоширеніші мовні сім'ї і групи.

Релігія як явище культури. Світові релігії. Виникнення і сучасне поширення релігійних вчень.

Соціальна і професійна структура населення. Трудові ресурси. Проблеми зайнятості й безробіття.

5.4. Взаємодія суспільства і природи. Світові природні ресурси

Географічне середовище як сфера взаємодії суспільства і природи.

Світові природні ресурси. Ресурсозабезпеченість. Природокористування: раціональне і нераціональне. Географія світових природних ресурсів: мінеральних, земельних, лісових, водних, Світового океану, рекреаційних.

5.5 Світове господарство. Сучасне світове господарство. Міжнародний географічний поділ праці (МГПП). Етапи формування світового господарства. Поняття “НТР” та її основні риси. Світове господарство в період НТР, вплив на галузеву структуру та територіальну організацію виробництва. Промисловість. Географія основних галузей промисловості світу (енергетика, металургія, машинобудування, хімічна промисловість, лісова і деревообробна промисловість, легка промисловість, харчова промисловість). Світове сільське господарство: значення, внутрішньогалузева структура, міжгалузеві зв’язки, аграрні відносини. Найбільші сільськогосподарські райони. Географія світового транспорту. Зовнішні економічні зв’язки.

Міжнародний туризм.

5.6. Глобальні проблеми людства

Поняття про глобальні проблеми людства (війни і миру, екологічну, сировинну і енергетичну, голоду, боротьби зі злочинністю, тероризмом, епідеміями). Роль світової громадськості у їх розв’язанні.

6. РЕГІОНИ ТА КРАЇНИ СВІТУ

6.1. Країни Європи

Загальна характеристика регіону, його склад. Населення, міста. Характеристика господарства країн та значення інтеграційних процесів у його формуванні.

ФРН. Географічне положення. Населення і міста. Особливості сучасного розвитку господарства країни. Промисловість. Сільське господарство. Інфраструктура.

Велика Британія. Особливості ЕГП, його вплив на розвиток країни. Населення, міста. Характерні риси розвитку економіки індустріальної держави. Значення зовнішніх економічних зв’язків.

Франція. Особливості ЕГП. Населення і міста. Провідні галузі господарства.

Італія. Особливості ЕГП країни, вплив його на розвиток господарства. Населення, міста. Галузева структура господарства країни, її територіальні відмінності.

Держави-сусіди України.

Особливості ЕГП країн. Населення, демографічні проблеми. Сучасний стан економіки країн. Галузева структура господарства, їх територіальні відмінності.

Зв’язки країн-сусідів з Україною.

Характеристика зв’язків України з країнами-сусідами.

6.2. Країни Азії

Загальний огляд. Склад регіону. Різноманітність країн. Особливості господарства. Роль країн Азії в світі. Регіон перехрестя важливих морських комунікацій. Туризм.

Японія. ЕГП, історико-культурні особливості країни. Особливості населення країни. Роль НТР в економіці Японії. Галузева і територіальна структура господарства. Спеціалізація країни в світовому господарстві. Зовнішньоекономічні зв’язки.

Китай. Особливості розселення, демографічна політика і трудові ресурси Китаю. Особливості економічної політики Китаю, галузі міжнародної спеціалізації. Особливості галузевої структури господарства. Зовнішні економічні зв’язки.

Відмінності між Західним і Східним Китаєм; концентрація промислового і сільськогосподарського виробництва в Східному Китаї.

Індія. Культурно-історичні особливості країни. Природні умови і ресурси. Розміщення населення і господарства. Роль країни в регіоні та в світі.

6.3. Країни Північної Америки

Склад території. Особливості економіко-географічного положення. Сторінки освоєння регіону та формування території США і Канади. Роль переселенців у розвитку економіки регіону. Українська діаспора Канади і США.

США. Найбільша за економічним потенціалом та політичним впливом країна сучасного світу. Населення: закономірності зростання, етнічний склад, трудові ресурси, соціальна структура суспільства. Процеси урбанізації. Галузева та територіальна структура господарства, галузі міжнародної спеціалізації. Найбільші промислові та сільськогосподарські райони. Специфіка зовнішніх економічних зв'язків США.

Канада. ЕГП. Особливості розміщення на вселення. Українці в Канаді. Найбільші міські агломерації. Господарство Канади. Роль країни в міжнародному географічному поділі праці.

Практична робота 4 Порівняльна характеристика господарства головних економічних районів США: Півночі, Півдня та Заходу.

6.4. Країни Латинської Америки

Центральна та Південна Америка. ЕГП та склад території. Політична карта. Різноманітність країн (за розмірами території, кількістю населення, адміністративно-територіальним устроєм, формою правління, рівнем економічного розвитку тощо). Особливості населення. Основні риси географії сільського господарства, промисловості, транспорту. Екологічні проблеми. Участь регіону в міжнародному географічному поділі праці.

6.5. Країни Африки, Австралії та Океанії

Загальний огляд. Склад території. Різноманітність країн. Історія формування політичної карти. Характерні риси населення, типи розселення та урбанізації в країнах Африки. Природно-ресурсний потенціал та його використання. Особливості територіальної та галузевої структури господарства країн Африки. Найбільші країни.

Австралія. Особливості розміщення населення, найбільші міські агломерації. Особливості економічного розвитку. Географія промисловості, сільського господарства, транспорту. і ресурсів. Етнічна карта регіону. Роль країни в МГПП. Зовнішні зв'язки.

Океанія. Специфіка ЕГП. Роль Нова Зеландія і острівні країни Тихоокеанського регіону. Політична карта. Особливості розвитку малих острівних держав.

Узагальнення. Всесвітні економічні відносини

Форми всесвітніх економічних відносин. Інтернаціоналізація, інтеграція, інформатизація та глобалізація як найважливіші тенденції розвитку світового господарства.